

ОЦІНКА ПОЛЬСЬКИМИ ЕКСПЕРТАМИ СИТУАЦІЇ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

В.О. Паливода, головний консультант відділу нових викликів
центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

Наразі польські військові експерти уважно відслідковують та аналізують ситуацію, що відбувається в Україні та безпосередньо поблизу кордонів Республіки Польща (далі – РП).

Так, свої оцінки російській агресії проти нашої держави висловив колишній керівник Служби військової розвідки РП бригадний генерал Р. Куява.

Радослав Томаш Куява, 1965 р.н., випускник історичного факультету Вроцлавського університету. У студентські роки брав участь в антикомуністичному русі. Після зміни політичного режиму в країні закінчив Центр підготовки кадрів розвідки Відомства охорони держави (далі – ВОД). Проходив службу в Управлінні розвідки ВОД. З 2002 р. обіймав керівні посади в Агентстві розвідки. До 2008 р. – керівник Бюро інформації та аналізу Агентства розвідки. У квітні-листопаді 2008 р. – заступник керівника Служби військової розвідки (далі – СВР). У 2008-20015 рр. – керівник СВР. З 2018 р. – співробітник Інституту Близького та Далекого Сходу Краківського Ягеллонського університету. Внесений у Росії до санкційного списку осіб з держав ЄС за активну підтримку «державного перевороту» в Україні (вислів міністра закордонних справ РФ С. Лаврова).

На думку польського експерта, якщо Росія роками планувала цю війну, то ведеться вона невміло. По-перше, для війни з Україною в таких масштабах було зосереджено вкрай недостатньо сил. Спосіб проведення вторгнення, цілі якого були надзвичайно амбітними, оскільки воно мало призвести до підкорення країни, означає, що **росіяни недооцінили противника**. По-друге, створюється враження, що початковий **план тиску на Київ для отримання політичних поступок несподівано (зокрема, й для російського командування) перетворився на так звану спеціальну воєнну операцію**. Вчергове зосереджуючи сили поблизу українських кордонів, командири майже до останнього не вірили, що саме цього разу буде ухвалене рішення про початок вторгнення.

Р. Куява також доходить висновку щодо **помилковості передвоєнних аналітичних викладок російської розвідки**. Вона не хотіла бачити величезних змін, які відбулися в оборонному секторі України, в організації її Збройних сил, їх оснащенні та фінансуванні, підготовці кадрів і ментальності особового складу. Ці

зміни почалися ще у 2014 р. Тоді видатки на армію були на рівні 1 % ВВП, а досвідчених солдатів із бойовим досвідом – лише 5–6 тис. До 2021 р., докладаючи величезних зусиль, Україна створила добре підготовлену армію чисельністю понад 200 тис. осіб, а рівень фінансування оборони досягнув 4,5 % ВВП. Українська армія оснащена відносно сучасним і технічно ефективним озброєнням і була готова захищати країну. Військовослужбовці та представники силових відомств добре запам'ятали, як без жодного пострілу було віддано частину української землі – Крим, вони чітко усвідомили, що така ситуація не повинна повторитися.

Щодо переходу української армії на стандарти НАТО польський експерт зазначає, що минуло замало часу, щоб можна було повністю адаптувати до них військові структури України. Проте готовність Міністерства оборони та Збройних сил до засвоєння сучасних організаційних рішень відіграла важливу роль. Водночас структурні зміни та навчання за новими алгоритмами не означає, що вони є оптимальними на даний момент і адаптованими до воєнних дій, з яким ми маємо справу. **Українська армія – це конкретна армія, яка діє в умовах конкретної війни.** І наразі вона забезпечує надзвичайно ефективний опір. Той факт, що трансформація Збройних сил підтримувалася з боку НАТО, є лише одним із багатьох сприятливих чинників. Проте важливішим видається досвід цілих формувань, набутий у бойових діях на Донбасі. Сьогодні **поляки, безперечно, могли би вчитися в українців** так само, як і українці у своїх партнерів.

Характеризуючи поведінку окупаційних військ на території України, Р. Куява наголосив, що основним правилом ведення війни росіянами є, власне, недотримання правил ведення війни. Москва неодноразово демонструвала, що може використовувати будь-які засоби у своєму прагненні перемогти. Водночас атаки на критичну інфраструктуру поки що мали відносно обмежений характер, а це **означає високий потенціал для ескалації**. Війна проти України ведеться у світлі камер і присутня у соціальних мережах, що завжди ускладнює процес ухвалення військових рішень. Залежно від розвитку ситуації можливі як більш жорстокі дії ворога, так і демонстрація готовності полегшувати долю мирного населення.

Росіяни нехтують «м'якою силою» та реакцією західної громадської думки. Вони не зважили на негативний вплив своїх попередніх дій, таких як організація вбивства чеченця З. Хангошвілі в Берліні, спроби отруїти С. Скрипаля та О. Навального чи організація вибуху на складі боєприпасів у Чехії. Схоже, вони не передбачили ефекту від жорстокої неспровокованої агресії. Тепер західні політики, які раніше бажали миру і орієнтувалися на співпрацю з РФ, твердо впроваджують політику санкцій і реагують на тиск власних громадян, які не миряться з агресивними діями Росії.

Після окупації Криму в 2014 р. Москва послідовно порушувала важливі акти міжнародного права, а також положення Угоди НАТО – Росія 1997 р. РФ відмовилася від Договору про ліквідацію ракет малої та середньої дальності та обмежень військових засобів, які використовуються в бойових діях.

Також слід згадати про жорсткі заходи, яких було вжито протягом останніх тижнів для обмеження демократичних свобод у самій Росії.

Надзвичайно важливим є той факт, що Кремль у пропаганді та ідеології війни позиціював свою армію як таку, що захищає мир, допомагає слабшим, стає проти

авторитарних режимів і фашистів, від яких вона врятувала Європу під час Другої світової війни. Тому зараз, виправдовуючи агресію, Росія в абсурдний спосіб викладає мотиви свого вторгнення у сусідню країну. Хоча деякі солдати, можливо, повірять, що вони воюють із фашистами в Україні, але значна кількість командного складу усвідомлює масштаби маніпуляції, тому від самого початку нападу офіцерський корпус воював без ентузіазму.

На думку Р. Куяви, *участь у війні проти України білоруської армії є малоймовірною*. Вона має менший бюджет, ніж сектор внутрішньої безпеки, а її реальна чисельність є незначною¹. Армія Білорусі є переважно занедбаною та недостатньо модернізованою структурою. У минулі роки в країні серйозно не ставилися до підбору військових кадрів. О. Лукашенко вважав, що в армії немає наступальних завдань, а в разі загрози його захистить РФ.

До того ж, за умов внутрішньої нестабільності, яка триває протягом певного часу, він недостатньо довіряє своїй армії. Можна припустити, що це був суцільний розрахунок. О. Лукашенко виправдав сподівання В. Путіна, коли дозволив використати територію Білорусі як плацдарм для атаки, проте побоювався, що неминучі втрати у війні можуть загрожувати його позиції всередині країни. Він і його вище військове командування тверезо оцінили, що *білоруська армія не має достатніх можливостей для ефективного ведення інтенсивної війни*. Крім того, Білорусь, крім зв'язків з Росією, не має підстав для нападу на Україну. До того ж у результаті такого конфлікту вона зазнає величезних економічних витрат, для заміщення яких у Білорусі бракує резервів.

За словами польського експерта, пошук російською розвідкою приводу для застосування тактичної ядерної зброї є малоймовірним. Водночас *керівництво спецслужб РФ може відчувати несприйняття тієї інформації, адже вона не відповідає бажанням влади, і як наслідок буде змушене адаптувати розвідувальні дані до очікувань Кремля*. На Заході ніхто не повірить у концепцію російської пропаганди, яка звинувачує українців у провокуванні ядерного конфлікту. Однак для «внутрішнього використання» росіяни можуть вигадати будь-яку теорію, вільно трактуючи її зв'язок із реальністю.

Війна Росії проти України стала уроком і для польської влади. Наразі уряд і опозиція вивели питання безпеки з поточної політичної конкуренції, і такий підхід має стати постійним. Міжнародна ситуація є настільки складною, що Польща має підтримати свій оборонний сектор, який стикається з багатьма викликами і без внутрішньополітичних проблем.

Для Польщі також буде дуже корисним *бойовий досвід українців, інформація про ефективність озброєння, переданого партнерами (зокрема, польською стороною), про захоплені зразки російської військової техніки*. Зокрема, росіяни вперше застосували ракету «Іскандер» у бойових умовах. Аналіз її льотних характеристик (особливо на останньому етапі) уможливить виявлення критичних параметрів.

¹Станом на 2020 р. бюджет ЗС РБ складав 623 млн дол., чисельність – 65 000 осіб (включно із 20 тис. осіб цивільного персоналу). У грудні 2021 р. О. Лукашенко заявив про можливе збільшення чисельності армії до 70 тис. осіб.

Р. Куява прокоментував теж проблему численної кількості біженців у Польщі, **що може бути використане спецслужбами РФ для проведення дезінформаційних операцій як проти поляків, так і українців.** У їх реалізації значний потенціал мають соціальні мережі. Але до обмеження використання їх інформації треба підходити вдумливо, оскільки ця зброя є обоюдогострою і може бути корисною в боротьбі з агресором.

Щодо можливого поширення війни на інші європейські країни польський експерт зауважив, що війна в Україні навчила усіх, що сценарії, які раніше вважалися абстрактними, стають можливими. Ризик масштабного конфлікту в Європі є вищим, ніж будь-коли. На питання, чи може відбутися конфронтація між НАТО і Росією, відповідь має бути такою: НАТО і влада кожного із членів Альянсу повинна докласти максимум зусиль, щоб цього не сталося.